

ВІДКЛАДЕННЯ ЗДІЙСНЕННЯ ДІЙ ТА ВЧИНКІВ У ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ: ФІЛОСОФСЬКО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

POSTPONEMENT OF ACTIONS AND DEEDS IN PUBLIC ADMINISTRATION: PHILOSOPHICAL-PSYCHOLOGICAL ASPECT

Стаття присвячена проблемі відкладення здійснення дій та вчинків у державному управлінні. Процес здійснення державного управління та кар'єрного зростання державних службовців визначається усвідомленою поведінкою, яку можна розглядати як «сукупність послідовних учинків, або систему дій людини, як практичну, реальну або реалізовану дію, яка передусім є різновидом поведінки, осмисленим комплексом учинків» [11, с. 85]. Усвідомлена поведінка державних службовців – усвідомлений волевияв, який реалізується у здатності до саморегуляції як особливого способу існування особистості.

У результаті аналізу наукових джерел з'ясовано суть поняття прокрастинації, яка розглядається як розлад вольових процесів, самопокладання, цілеспрямованості, самоорганізованості, відкладання або уникання ухвалення й реалізації управлінських рішень, дій і вчинків.

Мета даної роботи полягає в теоретичному аналізі та визначенні поняття вчинку як окремої дії державного службовця в період кар'єрного зростання; філософсько-психологічному аналізі відкладення здійснення дій та вчинків у державному управлінні.

Відповідно до мети були виділені такі завдання:

- дати визначення понять учинку, усвідомленої поведінки, прокрастинації;
- розглянути основні філософські та психологічні теорії вчинку;
- виявити характерні структурні елементи вчинку державних службовців у процесі кар'єрного зростання та в державному управлінні;
- визначити характеристики державних службовців, які відкладають здійснення дій та вчинків у державному управлінні.

Методи дослідження, що використовуються в роботі: аналіз наукової літератури, нормативно-правових актів. Наукове вивчення роботи може бути корисним для усвідомлення неблагополучного впливу відкладення здійснення дій та вчинків, яке призводить до неефективного державного управління, а також до затримки індивідуально-особистісного та кар'єрного зростання державних службовців.

Механізм державного управління – це «складна система державних органів, організованих відповідно до визначених принципів для здійснення завдань державного управління. Цей механізм є «інструментом» реалізації виконавчої влади держави та являє собою сукупність і логічний взаємозв'язок соціальних елементів, процесів та закономірностей, через які суб'єкт державного управління виявляє погребі, інтереси і цілі суспільства в керівних впливах, закріплює їх у своїх управлінських рішеннях та діях і практично втілює їх у життя, зважаючи на державну владу» [1]. Часто саме вчасне здійснення дій та вчинків має верішальне та навіть історичне значення як у державному управлінні, так і у процесі кар'єрного зростання державних службовців.

Аналіз і узагальнення науково-теоретичних

підходів дозволили визначити, що державні службовці, які відкладають здійснення дій та вчинків в управлінській діяльності, характеризуються: нерозвиненістю, несформованістю вольових процесів, які не дозволяють особистості вчасно виконувати дії та вчинки та здійснювати вольову діяльність; формальним мисленням, яке блокує вчасне виконання дій та вчинків; нездатністю до вчинків, які спрямовані на руйнування застарілого і створення нового, більш прогресивного і перспективного.

Ключові слова: дія, учинок, усвідомлена поведінка, державний службовець, прокрастинація.

The article is devoted to the problem of postponing the implementation of actions and deeds in public administration. The process of public administration and career growth of civil servants is determined by conscious behavior, which can be considered as "a set of consecutive actions or a system of human actions, as a practical, real or realized action, which is primarily a kind of behavior, meaningful set of actions" [11, p. 85]. Conscious behavior of civil servants is a conscious expression of will, which is realized in the ability to self-regulation as a special way of life of the individual.

The analysis of scientific sources clarifies the essence of the concept of procrastination, which is considered as a disorder of volitional processes, self-determination, purposefulness, self-organization and is the postponement or avoidance of making and implementing management decisions, actions and deeds.

The purpose of this work is to theoretically analyze and define the concept of action as a separate action of a civil servant during his career; philosophical and psychological analysis of the postponement of actions and deeds in public administration.

According to the purpose the following tasks were allocated:

- define the concepts of action, conscious behavior, procrastination;
- consider the main philosophical and psychological theories of action;
- identify the characteristic structural elements of the actions of civil servants in the process of career growth and in public administration;
- identify the characteristics of civil servants who delay the implementation of actions and deeds that lead to inefficient public administration.

Research methods used in the work: analysis of scientific literature, regulations. Scientific study of the work can be useful for understanding the adverse effects of delays in the implementation of actions and deeds, which leads to inefficient public administration, as well as to the delay of individual and career growth of civil servants.

The mechanism of public administration is "a complex system of state bodies organized in accordance with certain principles for the implementation of public administration tasks. This mechanism is a "tool" for the implementation of the executive power of the state and is a set and logical relationship of social elements, processes

УДК 159.944.3
DOI <https://doi.org/10.32843/2415-2663-5240-2021.24.12>

Котляр Л.І.

к. психол. наук, доцент,
докторант кафедри публічної політики
Навчально-науковий інститут публічного
управління та державної служби
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

and patterns through which the subject of public administration reveals the cellars, interests and goals of society in governing influences, enshrines them in its management decisions and actions and practically implements them, taking into account the state power" [1]. Often, the timely implementation of actions and deeds is of paramount and even historical significance both in public administration and in the career development of civil servants.

Analysis and generalization of scientific and theoretical approaches allowed to determine that

civil servants who postpone the implementation of actions and deeds in management are characterized by: underdevelopment, immaturity of volitional processes that do not allow individuals to perform actions and deeds in time and carry out voluntary activities; formal thinking that blocks the timely execution of actions and deeds; inability to act, which is aimed at destroying the obsolete and creating a new, more progressive and promising.

Key words: *action, deed, conscious behavior, civil servant, procrastination.*

Постановка проблеми в загальному вигляді. Ефективне державне управління відбувається за умов активної діяльності, усвідомленої поведінки та вчасного здійснення дій і вчинків державних службовців. «Успіх в управлінні – це не тільки втілення кращих досягнень теорії управління, інформаційних технологій, менеджменту, не віртуозне регулювання, не строге проходження стратегії, базованої на місії, і не майстерне управління персоналом. Успіх – це реалізація креативності, це – приречена на тривале життя ідея плюс реальні умови для її втілення, активна діяльність без психологічного бар'єра» [10, с. 35–36].

Усвідомлена поведінка та вчасне здійснення дій та вчинків у державному управлінні формуються в щоденному, постійному процесі виконання цих дій та вчинків, які не тільки важливі для кар'єрного зростання, а й приносять особистісне задоволення. «Маленькими кроками постійно і поступово, тобто еволюційним шляхом, здійснюються позитивні зміни у виробничому чи будь-якому іншому процесі. Постійне поліпшення результатів діяльності, яке передбачає самовдосконалення особистості шляхом професійної підготовки, самоосвіти, підвищення кваліфікації, що в підсумку дає людині почуття постійного задоволення. Постійне вдосконалення приводить до постійного зростання досягнень» [7, с. 169], і навпаки, відкладення здійснення дій і вчинків призводить не тільки до повсякденного почуття особистого незадоволення, а й до неефективного державного управління.

Актуальність даного дослідження зумовлена тим, що відкладення здійснення дій і вчинків державних службовців призводить до неефективного державного управління, а також до затримки індивідуально-особистісного та кар'єрного зростання державних службовців.

У науковому дослідженні дано визначення феномену прокрастинації, який проявляється у процесі кар'єрного зростання державних службовців і в державному управлінні. Прокрастинація розглядається як розлад вольових процесів, самопокладання, цілеспрямованості, самоорганізованості, відкла-

дання або уникання ухвалення й реалізації управлінських рішень, дій та вчинків.

У науковій статті були з'ясовані наукові підходи до визначення термінів: «учинок», «неусвідомлена поведінка», «прокрастинація».

Виклад основного матеріалу. Основними критеріями успішного державного управління й ефективного кар'єрного зростання державних службовців, як визнають науковці, є задоволення життєвою ситуацією в результаті професійної діяльності та соціальний успіх як наслідок самореалізації, який визначається у здатності здійснення дій та вчинків.

В умовах надзвичайних інформаційних впливів, інтенсивного темпу життя одним із показників психічного здоров'я державних службовців є здатність до вчасного, щоденного, постійного здійснення дій і вчинків, які приводять до успішного державного управління.

Зазначимо, що в різних філософсько-психологічних концепціях поняття вчинку розглядається з різних боків. Нам імпонує розуміння вчинку в контексті діяльнісної теорії як особливого виду дії, остання ж є ««клітинкою» або «чарункою», у якій можна виявити зародки всіх елементів психології в їхній єдності» [8, с. 173]. Учинок – дія, для якої «провідне значення має свідоме ставлення людини до інших людей, до норм суспільної моралі» [8, с. 537]. «Предмет людської дії – це завжди предмет, включений у відносини між людьми <...>. Кожною дією, спрямованою на той чи інший предмет або речовий результат, людина неминуче <...> впливає якимось на інших людей, на свої взаємини з ними. Лише за умови, коли дія усвідомлюється самим діючим суб'єктом у цій своїй якості, вона стає вчинком. Учинок – це дія, яка сприймається й усвідомлюється діючим суб'єктом як суспільний акт, як прояв суб'єкта, який виражає ставлення людини до інших людей» [8, с. 543].

Проблемою вчинку цікавилися такі вітчизняні науковці, як: Б. Ананьєв, І. Бех, Г. Костюк, В. Роменець, С. Рубінштейн, М. Слюсаревський, В. Татенко, Г. Челпанов, закордонні автори:

А. Адлер, О. Ранк, З. Фройд, Е. Фромм, К.Г. Юнг та інші.

Структурними елементами вчинку як окремої дії у процесі кар'єрного зростання державних службовців та в державному управлінні є: конкретна ситуація здійснення чи нездійснення вчинку; спрямованість учинку на соціально значущу чи асоціальну мету; характер дії особистості та міра її відповідальності чи безвідповідальності за цю дію. У здійсненні чи нездійсненні дії найбільше значення має усвідомлена поведінка державних службовців, яка розглядається як сукупність послідовних учинків або системи дій людини, як практичних, реальних, реалізованих дій.

Ми пропонуємо розглядати проблему відкладення здійснення вчинку як дії, яка не сприймається і не усвідомлюється державним службовцем та призводить до неусвідомленої поведінки. І, зрештою, зумовлює неефективність державного управління, а також затримує індивідуально-особистісне та кар'єрне зростання державних службовців.

Проблемою розуміння механізмів прокрастинації цікавилися такі науковці, як: Є. Базика, Н. Боровська, Т. Вайда, Я. Варваричева, В. Воробйова, М. Дворник, М. Кузнецов, Ю. Шайгородський та інші.

Розгорнуту та змістовну характеристику механізму прокрастинації, на нашу думку, подає дослідниця Є. Базика, яка вважає, що прокрастинація – розлад вольових процесів, самопокладання, цілеспрямованості, самоорганізованості. Особистості, яким властива прокрастинація, з нерозвиненими, несформованими вольовими процесами, які не вміють чи не здатні подолати самих себе, свої лінощі [2].

Важливо також звернути увагу на історичні та філософські джерела, у яких було виявлено згадки про «прихильників відкладати на завтра». Гесіод ще у VIII–VII ст. до н. е. осуджує зволікання: «Ніколи не відкладайте вашу роботу на завтра та на післязавтра; бо млявий працівник не заповнює свій сарай, як і той, хто відкладає свою роботу; <...> людина, яка відкладає роботу, завжди в розоренні» [5]. Рабин Гіллель (100 р. до н. е.) висловив таку думку: «Якщо не я для себе, хто за мене? але якщо я тільки для себе – що я? і якщо не тепер, то коли?» (Гл. 1 «Основи: сприйняття традиції», Мішина 14) [6].

Надалі перейдемо до розгляду сутності поняття вчинку та причин його відкладення. На нашу думку, нерозвиненість, несформованість вольових процесів не дозволяють особистості вчасно виконувати дії та вчинки та здійснювати вольову діяльність. Український дослідник І. Бех пропонує розглядати вольову діяльність як самодіяльність суб'єкта. «У розвиненому

вольовому процесі, – зазначає він, – суб'єкт виявляє найвищий рівень своєї активності, оскільки сам визначає свою поведінку. Отже, воля переживається як активність «Я», або «Я» переживається у волі активним, таким, що діє. Як властивість самосвідомості вона зрештою визначається її змістом, тими особистісними цінностями, які утворюють ядро «Я», залежать від нього. Тому людина з розвиненою волею не може ухвалити жодне рішення чи здійснити вчинок, який суперечить її моральним принципам» [4, с. 14–15].

М. Бахтін уважав, що найбільше значення має кожний момент людського життя. І ця миттєвість є неповторною, унікальною, цінною. Автор визначає такі поняття, як: «учинок-пізнання», «мислення, що вчиняє», «життя як учинок». Учинок – це спосіб «живого самовизначення індивіда» у «дійсній події буття» [3].

На думку дослідника В. Татенка, «учинок відрізняє від дії, діяльності, поведінки те, що він водночас виступає основною метою й основним засобом людської активності, як і життя, згідно з Г. Гегелем, віднаходить цілі й засоби їх досягнення в собі самому. Людина прагне здійснити вчинок, здійснює його й у процесі такої вчинкової активності актуалізує і нарощує свій людський потенціал, реалізує й утверджує свою онтичну своєрідність» [9, с. 50]. Автор визначає, що «життя, присвячене людям, суспільно важливій справі, готовність до самопожертви заради добробуту інших є проявами вчинків, здійснення яких очікується і вітається більшою частиною суспільства, людства, що передбачає певну винагороду, насамперед моральну. Інша річ – учинки, що виявляють суперечності між людиною і суспільством, між різними соціальними групами, їхніми цінностями, потребами, інтересами. Це вчинки, спрямовані на руйнування застарілого і створення нового, більш прогресивного і перспективного. За своїм характером такі вчинки можуть бути еволюційними, реформативними чи революційними і здійснюватися людиною персонально чи спільно з іншими» [9, с. 52].

Висновки. Проведений теоретичний аналіз показав, що структурними елементами вчинку як окремої дії у процесі кар'єрного зростання державних службовців та в державному управлінні є: конкретна ситуація здійснення чи нездійснення вчинку; спрямованість учинку на соціально значущу чи асоціальну мету; характер дії особистості та міра її відповідальності чи безвідповідальності за цю дію. У здійсненні чи нездійсненні дії найбільше значення має усвідомлена поведінка державних службовців, яка розглядається як сукупність послідовних

учинків або системи дій людини, як практичних, реальних, реалізованих дій. Визначено, що відкладення здійснення вчинку є дія, яка не сприймається і не усвідомлюється державним службовцем та призводить до неусвідомленої поведінки, зумовлює неефективність державного управління, а також затримує індивідуально-особистісне та кар'єрне зростання державних службовців.

Аналіз і узагальнення науково-теоретичних підходів дозволили визначити, що державні службовці, які відкладають здійснення дій та вчинків в управлінській діяльності, характеризуються: нерозвиненістю, несформованістю вольових процесів, які не дозволяють особистості вчасно виконувати дії та вчинки та здійснювати вольову діяльність; формальним мисленням, яке блокує вчасне виконання дій і вчинків; нездатністю до вчинків, які спрямовані на руйнування застарілого і створення нового, більш прогресивного і перспективного.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Атаманчук Г. Теория государственного управления : курс лекцій. 2-е вид. Москва : Омега-Л, 2004. 584 с.
2. Базика Є. Феномен психофізіологічного стану прокрастинації. Междисциплинарные исследования в науке и образовании. 2012. № 1. URL: www.es.rae.ru/mipo/158-1023 (дата звернення: 16.07.2021).
3. Бахтин М. Архитектоника поступка. Социологические исследования. Москва, 1986. С. 157–169.
4. Бех І. Від волі до особистості. Україна Віта. Київ, 1995. С. 14–15.
5. Гесіод. Філософський енциклопедичний словник / В. Шинкарчук та ін. Київ : Абрис, 2002. 742 с.
6. Еврейские мудрецы. Со времен мишны и до наших дней / сост. и пер. : Александр Кац, Цви Васс, Швут Ами. Иерусалим, 2008. 641 с.
7. Паркинсон С. Искусство управления. Пер с англ. М. Рустомджи. Москва, 1998. 272 с.
8. Рубинштейн С. Основы общей психологии. 2-е изд. Москва : Учпедгиз, 1946. 704 с.
9. Татенко В. Методологія суб'єктно-вчинкового підходу: соціально-психологічний вимір : монографія. Київ : Міленіум, 2017. 184 с.
10. Тронь В. Методологія креативного управління. Державне управління в Україні: реалії та перспективи : збірник наукових праць. Київ : Вид-во НАДУ, 2005. С. 34–41.
11. Щепанский Я. Элементарные понятия социологии. Москва, 1969. 240 с.
12. Pedagogical Principles of Training Specialists in Public Administration and Management in the System of Vocational Education / N. Bakhmat et al. Systematic Reviews in Pharmacy. № 11 (10). P. 203–207. DOI: 10.31838/srp.2020.10.34.
13. Stem education as the latest philosophy of lifelong learning to develop key competencies of a civil servant / A. Savkov et al. International Journal of Management (IJM) Scopus Indexed. 2020. Vol. 11. 2. P. 163–169.